

5. Калман О. Б. Проблеми інвестування та розвитку АПК України / О. Б. Каламан, Т. Яровенко // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 2. – С. 17-21.

6. Коваль В. М. Іноземні інвестиції – вагоме джерело для розвитку підприємств АПК / В. М. Коваль // Формування ринкової економіки [Електронний ресурс] : зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Організаційно-правові форми агропромислових формувань: стан, перспективи та вплив на розвиток сільських територій / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; відп. ред. О. О. Беляєв. – К. : КНЕУ, 2011. – Ч. 1. – С. 223-227.

7. Коренюк П. І. Вплив інвестицій на економічну безпеку реального сектору національної економіки / П. І. Коренюк, Л. А. Горошкова, В. П. Волков // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2012. – Вип. 6 (2). – С. 12-17.

8. Перверзєв В. І. Економічна безпека АПК / В. І. Перверзєв, В. В. Козачкова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 19. – С. 102-106.

УДК 338.24

В.С. Сирота
*здобувач кафедри управління
фінансово-економічною безпекою,
Університет економіки та права «КРОК»*

Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства через призму показників корпоративної соціальної відповідальності: інноваційний підхід

Обґрунтовано необхідність пошуку нових підходів до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. Здійснено розгляд низки методик оцінки економічної безпеки, визначено їх переваги та недоліки. Запропоновано інноваційний підхід до оцінки рівня економічної безпеки на основі показників корпоративної соціальної відповідальності суб'єкта господарювання, який дасть змогу підвищити якість управління формуванням і забезпеченням необхідного рівня економічної безпеки в умовах сучасного динамічного середовища функціонування підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, оцінювання, показники оцінки, складові, корпоративна соціальна відповідальність, соціально-орієнтоване управління.

В.С. Сирота
*соискатель кафедры управления
финансово-экономической безопасностью,
Университет экономики и права «КРОК»*

Оценивание уровня экономической безопасности предприятия посредством показателей корпоративной социальной ответственности: инновационный подход

Обоснована необходимость поиска новых подходов к оцениванию уровня экономической безопасности предприятия. Осуществлено рассмотрение методик оценки эко-

номической безопасности, определены их преимущества и недостатки. Предложен инновационный подход к оценке уровня экономической безопасности на основании показателей корпоративной социальной ответственности субъекта хозяйствования, который позволит повысить качество управления формированием и обеспечение необходимого уровня экономической безопасности в условиях динамической среды функционирования предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность, оценивание, показатели оценки, составляющие, корпоративная социальная ответственность, социально-ориентированное управление.

V.S. Syrota
*External PhD Student of Financial and Economic
Security Management Department
“KROK” University*

Evaluation of the enterprises' economic security level through the indicators of corporate social responsibility: innovative approach

The necessity of new approaches to evaluation of the enterprises' economic security was substantiated. The consideration of a number of existing methodologies of evaluation of the economic security was done, their strengths and weaknesses were identified. The innovative approach to the evaluation of the level of the economic security based on the indicators of corporate social responsibility of economic entity was offered. It will allow to improve the quality of formation management as well as the provision of the required level of economic security in today's dynamic environment of enterprise operation.

Keywords. Economic security, evaluation, indicators of evaluation, components, corporate social responsibility, social-oriented management.

Постановка проблеми

Сучасне економічне середовище функціонування підприємств характеризується високим рівнем динамізму, нестабільності та низьким рівнем прогнозованості. Така ситуація підвищує ризиковість їх діяльності та водночас змушує активно вести роботу з пошуку найбільш ефективних шляхів забезпечення стабільного функціонування впродовж тривалого періоду.

Одним із найважливіших напрямів таких пошуків упродовж останніх десятиріч стає забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства, тобто формування і підтримання умов безпечного розвитку суб'єкта господарювання переважно власними зусиллями (із використанням корпоративних ресурсів). У цьому контексті вагомим значення набувають питання оцінювання рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання і, крім того, саме питання пошуку нових підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства, які, по-перше, враховували б сучасні тенденції розвитку менеджменту, і, по-друге, давали б змогу адекватно оцінювати реалії функціонування підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Особливостям оцінки рівня економічної безпеки підприємств присвячено низку досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, варто виокремити праці Д. Зеркалова [1], С. Ілляшенка [2], Д. Ковальова [3], О. Козаченка [4], З. Лагутіної [5], В. Лойко [6], П. Ляшенка [4], В. Пономарьова [4], О. Россошанської [7], Т. Сухорукової [3], І. Хоми [8].

Водночас, кожен із дослідників пропонує свій підхід до формування системи показників і побудови методики оцінювання, що лише ускладнює для кожного конкретного суб'єкта господарювання проблему вибору методики оцінювання економічної безпеки. При цьому, досить часто такі методики є занадто складними для практичного застосування, потребують низки додаткових управлінських документів чи навіть розроблення спеціалізованого програмного забезпечення.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

При побудові сучасної методики оцінювання економічної безпеки підприємства доцільно базувати її на сучасних управлінських підходах і, до того ж, робити максимально адаптованою для практичного застосування навіть на невеликих підприємствах. Саме тому необхідним на сьогодні є пошук інноваційних підходів до оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства.

Формулювання цілей статті

Основною метою дослідження є обґрунтування підходу до оцінювання економічної безпеки підприємства, що базується на сучасних тенденціях побудови систем корпоративного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження

Спеціалізоване вирішення наукових проблем, пов'язаних з економічною безпекою, розпочалося, як стверджують окремі науковці [1, с. 129], із використанням Ф. Рузвельтом в 1934 р. терміна «економічна безпека» [5] при проведенні аналізу внутрішніх проблем Сполучених Штатів Америки. Саме з того часу науковці розвинених економічних держав активно та ефективно почали займатися дослідженнями різних рівнів економічної безпеки, розуміючи під нею одну з найважливіших характеристик економічної системи, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів.

За досить короткий час наукова література накопичила значну кількість матеріалу, сформувала низку теорій і концепцій економічної безпеки, оформила різноманітні підходи до визначення суті цієї категорії і, відповідно, методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Оскільки економічна безпека підприємства є комплексним поняттям, то, відповідно, і методичний інструментарій, що застосовується для оцінки її складових, є досить різноманітним.

При розробленні інструментарію моніторингу та діагностики рівня економічної безпеки сучасних соціально-економічних систем дослідники дотримуються різних концепцій, застосовуючи при цьому багатофункціональні методи і кількісні підходи до оцінно-аналітичного процесу: від побудови архітекtonіки розроблення стратегії забезпечення економічної безпеки до прикладного застосування індикаторного, ресурсно-функціонального, програмно-цільового, коефіцієнтного методів, методу екстраполяції та максимальної правдоподібності теорії розпізнавання образів і таблиць-карт. Тому погляди на процес оцінювання рівня економічної безпеки розходяться ще на стадії формування баз даних [8, с. 105].

Для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства В.В. Лойко пропонує використовувати експертну систему. Відповідно до підходу автора, процес оцінки є складним багатофакторним завданням, що зводиться до складання системи показників, їх групування та інтеграції, виявлення найбільших відхилень від нормативних значень показників. Для кожного ієрархічного рівня науковець виділяє функціональні складові, які характеризують систему економічної без-

пеки цього рівня найкраще. Для кожної складової економічної безпеки пропонується формувати систему оціночних показників, які потім інтегруються в єдиний показник рівня економічної безпеки підприємства з урахуванням питомої ваги кожної складової в загальній інтегральній оцінці. Рівень економічної безпеки об'єкта економіки визначається залежно від діапазону значень інтегрального показника [6, с. 23].

Оцінку економічної безпеки підприємства С.М. Ілляшенко диференціює на фінансову, ринкову, інтерфейсну, інтелектуальну, кадрову, технологічну, правову, екологічну, інформаційну й силову складові [2]. При цьому, оцінка економічної безпеки підприємства, за твердженням автора, повинна здійснюватися з деякими доповненнями, що можуть розглядатися як окрема складова або як частина окремої складової.

Методика оцінювання економічної безпеки підприємства, наведена в науковій праці А.В. Козаченка, В.П. Пономарьова та А.Н. Ляшенко [4], базується на використанні показників реінвестованого прибутку та амортизаційних відрахувань основних виробничих фондів. Варто відзначити, що хоча наведена методика й містить чітко задані умови та показники для розрахунку рівня економічної безпеки, однак ті показники, які використовуються, є суто фінансовими та не враховують діяльність підприємства в повному обсязі за всіма напрямками у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

У своєму дослідженні [7] О.В. Россошанська пропонує використовувати динамічний критерій оцінки економічної безпеки підприємства. Відповідно до запропонованої методики, забезпечується можливість дослідження коефіцієнта економічної безпеки підприємства в динаміці, однак ця методика передбачає застосування при розрахунках усього чотирьох показників, що значно звужує управлінські можливості підприємства.

Популярним серед науковців є індикаторний підхід. Так, Д. Ковальов та Г. Сухорукова [3] пропонують встановлювати рівень економічної безпеки підприємства за результатами порівняння фактичних показників діяльності суб'єкта господарювання з показниками-індикаторами.

З нашої точки зору, підходити до оцінки економічної безпеки підприємства варто з точки зору менеджменту, оскільки джерелом економічної безпеки будь-якого підприємства є його управлінська система. Чим ефективніше вона працюватиме, тим вищий рівень економічної безпеки зможе забезпечити підприємству. Водночас, оскільки на будь-якому підприємстві управлінська система базується на керівному персоналі, то можемо зробити висновок, що головним джерелом економічної безпеки будь-якого підприємства є його персонал, тобто люди. Виходячи з цього, саме людський фактор є головним для забезпечення стабільного функціонування будь-якого підприємства в економічному середовищі, а, отже, для забезпечення економічної безпеки підприємству необхідно здійснювати вплив саме на персонал. При цьому, що характерно, недостатньо буде лише економічного чи фінансового впливу. Потрібно, щоб персонал був прямим чином зацікавлений у добробуті та стабільній діяльності свого підприємства, а тому вплив на працівників повинен бути, у першу чергу, соціально-спрямованим.

Виходячи з наведеного, можемо стверджувати, що оцінка рівня економічної безпеки підприємства повинна будуватися з урахуванням показника соціальної спрямованості менеджменту, або, іншими словами, показника корпоративної соціальної відповідальності. Взаємозв'язок корпоративної соціальної відповідальності та економічної безпеки підприємства можемо представити у вигляді моделі (рисунок).

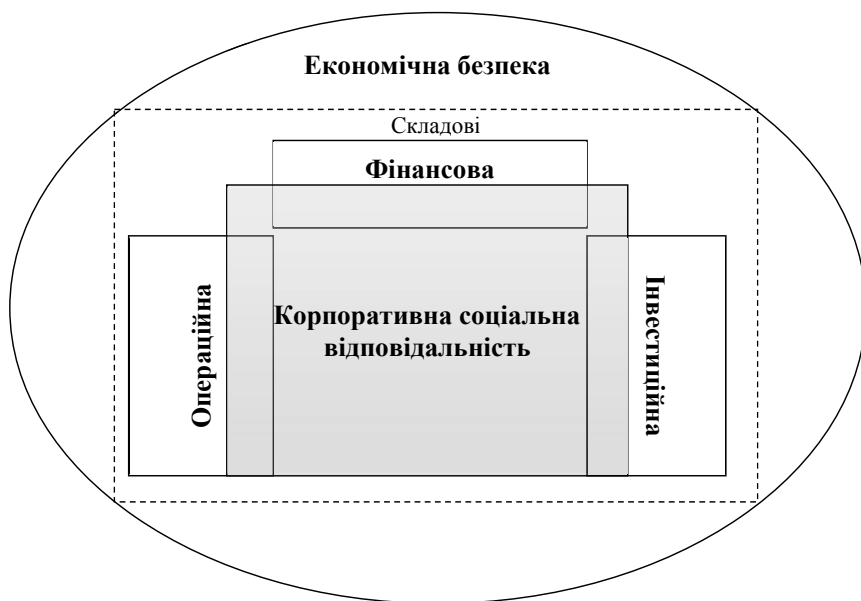

Рис. Схема взаємозв'язку економічної безпеки та корпоративної соціальної відповідальності підприємства

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від низки показників, на кожен із яких окремі фактори можуть впливати по-різному. Саме тому, з нашої точки зору, необхідно визначати економічну безпеку за основними складовими економічної безпеки підприємства: фінансовою, інвестиційною та операційною. Поєднання фінансової, інвестиційної та операційної (виробничої) складових формує економічну безпеку підприємства. Саме вказані складові є тими базовими елементами, ефективно управління якими дає змогу побудувати ефективну модель формування та підтримання необхідного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Кожна з визначених складових базується на розрахункові низки показників, що можуть диференціюватися залежно від особливостей господарювання чи специфіки галузі діяльності того чи іншого підприємства.

Можливим є виділення й інших складових у системі забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання, однак, на нашу думку, саме визначені три складові найбільшою мірою охоплюють поняття економічної безпеки та, при цьому, дають змогу найбільш повно оцінити рівень економічної безпеки того чи іншого підприємства.

Оскільки вагомим фактором забезпечення економічної безпеки підприємства, як було обгрунтовано, є корпоративна соціальна відповідальність, то в методиці оцінки економічної безпеки доцільно враховувати й цю складову. Показник корпоративної соціальної відповідальності також є комплексним, що обумовлює необхідність виділення його окремих складових. Зокрема, можливим є виділення кадрової, фінансової, інноваційно-інвестиційної складових, складової відносин із зацікавленими сторонами, а також низки інших. Однак, при цьому варто виходити з особливостей діяльності в певній галузі, специфіки господарювання того чи іншого підприємства для можливості забезпечення проведення адекватної оцінки і, як наслідок, прийняття ефективних управлінських рішень у систе-

мі формування та забезпечення необхідного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Слід відмітити, що фактично кожен із показників оцінки складових корпоративної соціальної відповідальності підприємства може бути використаний і для визначення рівня його економічної безпеки. Тобто, існує досить тісний зв'язок між цими поняттями. Поняття економічної безпеки підприємства є значно ширшим і не може визначатися лише показниками КСВ.

Отже, показник корпоративної соціальної відповідальності є однією зі складових економічної безпеки підприємства.

Висновки

Проведене дослідження дало змогу встановити наявність тісного взаємозв'язку між рівнем упровадження соціально відповідального менеджменту на підприємстві та станом його економічної безпеки, а, отже, і необхідність побудови методики оцінювання економічної безпеки на основі показників КСВ підприємства.

Сучасне динамічне середовище функціонування суб'єктів господарювання вимагає застосування нових підходів до забезпечення їхньої економічної безпеки і, в тому числі, до оцінювання її рівня. У цьому контексті важливого значення набуває базування методики оцінювання економічної безпеки підприємства на застосуванні показників корпоративної соціальної відповідальності.

У подальшому доцільно здійснити вибір конкретних показників для оцінки рівня економічної безпеки підприємства та сформуванню методикою здійснення такої оцінки.

Література

1. *Зеркалов Д. В.* Безпека комерційної діяльності: у 2 кн. Кн. 2: Захист. Довідник / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2006. – 800 с.
2. *Ільяшенко С. Н.* Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки, 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
3. *Ковальов Д.* Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 1998. – С. 48-52.
4. *Козаченко А. В.* Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : [монография] / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
5. *Лагутіна З. В.* Нові моделі забезпечення економічної безпеки державного інвестування будівельних проектів / З. В. Лагутіна // Збірник наукових праць «Формування ринкових відносин в Україні». – 2011. – № 1 (116). – С. 137-140.
6. *Лойко В. В.* Оперативна оцінка рівня економічної безпеки за допомогою експертної системи / В. В. Лойко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013 – № 1 (45). – С. 22-26.
7. *Россошанская О. В.* Динамический критерий оценки экономической безопасности инновационных проектно-ориентированных предприятий / О. В. Россошанская // Креативная экономика. – 2013. – № 5 (77). – С. 77-86.
8. *Хома І. Б.* Механізм структурно-функціональної діагностики рівня економічної безпеки підприємства / І. Б. Хома // Вчені записки Університету «КРОК». – 2011. – Вип. 27. Т. 1. – С. 104-108.